

Katsaus Nepaliin yhteiskuntaan ja nuorten tilanteeseen

Taustaselvitys Oikeus olla minä -kampanjaa varten

Taksvärkki ry

Kirjoittanut Taika Kopra (2015)

Päivittänyt Camilla Bergman ja Elisa Tikkanen (2019)

Päivittänyt Elina Lindman (2020)

Tämä taustaselvitys on tarkoitettu Taksvärkki ry:n globaalikasvatuksen kouluttajien työn tueksi. Taustaselvitys liittyy Taksvärkki ry:n ja nepalilaisen kumppanijärjestön ECCA:n (Environmental Camps for Conservation Awareness) kehitysyhteistyöhankkeeseen Nepalissa. Taustaselvityksessä kuvataan Nepalin yhteiskuntaa ja nuorten tilannetta sekä keskitytään erityisesti lukuvuoden 2020–2021 Oikeus olla minä -kampanjan sekä kehitysyhteistyöhankkeen teemoihin: yhdenvertaisuuteen sekä vähemmistöryhmien kuten naisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä vammaisten asemaan.

Taksvärkin ja ECCA:n kehitysyhteistyöhankkeessa edistetään nuorten oikeuksia ja hyvinvointia tukemalla kyläkoulujen oppilaskuntatoimintaa sekä vahvistamalla oppilaskuntien ja muiden koulutoimijoiden välistä yhteistyötä oppimisympäristöjen parantamiseksi. ECCA toimii oppilaskuntien kanssa ja vahvistaa nuorten toimintaa kouluissa. Oppilaskuntatoiminnassa nuoret oppivat lasten oikeuksista ja saavat työkaluja vaikuttamiseen, syrjintään puuttumiseen ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. ECCA:n toiminnassa ja hankkeessa keskeisenä tavoitteena on oppimisympäristön kokonaisvaltainen parantaminen, mihin sisältyy myös terveyteen, sanitaatioon ja ympäristöön liittyvien teemojen edistäminen. Siksi tässä taustaselvityksessä käsitellään myös ympäristöä ja sanitaatiota.

Taustaselvitys on kirjoitettu vuonna 2015 alkuperäisen hankesuunnitteluprosessin yhteydessä vuonna 2014 tehdyn selvityksen pohjalta. Sitä on päivitetty keväällä 2019 ja kesällä 2020. Vuoden 2019 päivityksessä haluttiin tuoda vahvemmin esiin ihmisoikeusperustaista näkökulmaa sekä käsitellä laajemmin Nepalin nuoria koskettavia kehityskysymyksiä. Vuoden 2020 päivityksessä laajennettiin yhdenvertaisuuden ja eriarvoisuuden vähentämisen näkökulmia: erityisesti lisättiin tietoa vammaisten sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksista ja asemasta.

Sisällysluettelo

1	Nepalin historia ja poliittinen tilanne	4
2	Väestö ja kulttuurit	5
3	Talous ja elinkeinot.....	7
4	Kehityksen tila	8
4.1	Taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus	9
4.2	Sukupuolten tasa-arvo ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet	9
4.3	Vammaisten ihmisten asema	12
4.4	Ilmastonmuutoksen vaikutukset	13
4.5	Puhdas vesi ja sanitaatio	14
5	Nuorten tilanne	15
5.1	Nuorten osallisuus yhteiskunnassa	15
5.2	Koulutus.....	16
5.3	Nuorten taloudellinen asema ja työllistyminen	18
5.4	Tyttöjen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaamia haasteita	18
5.5	Terveys ja hyvinvointi	20
6	Taksvärkin kehitysyhteistyöhanke Nepalissa 2016–2021	21
7	Lähdeluettelo.....	23

1 Nepalin historia ja poliittinen tilanne

Himalajan vuoristossa sijaitseva Nepal oli pitkään itsenäinen kuningaskunta. Naapurimaastaan Intiasta poiketen Nepal ei koskaan ollut Iso-Britannian siirtomaa, vaan säilytti itsenäisyytensä. Nepalin kuningas joutui luopumaan yksinvallasta 1990-luvun alussa, kun maassa alkoivat poliittiset levottomuudet. Monarkiaa ja feodalismia vastustamaan nousivat maolaississit, jotka saivat tukea erityisesti maaseutujen köyhiltä. Vuonna 1996 maolaiset tukijajoukkoineen nousivat kapinaan ja heidän ja hallituksen välille syttyi Nepalissa sisällissota, joka jatkui vuoteen 2006 asti. Arvioiden mukaan taisteluissa menetti henkensä yli 13 000 ihmistä. (Globalis, 2015.)

Vuonna 2006 alkoi rauhanprosessi ja samana vuonna kansalliskokous avattiin uudelleen. Vuonna 2008 Nepalin kansalliskokous eli parlamentti lakkautti virallisesti 240-vuotisen monarkian ja julisti Nepalin demokraattiseksi liittotasavallaksi. Demokratian alkutaival Nepalissa on ollut hankala, ja hallitukset ovat vaihtuneet lyhyin väliajoin. Epävakautta on lisännyt myös se, ettei poliittinen järjestelmä ole huomionnut erilaisten etnisten ja kulttuuristen ryhmien asemaa, vaan se on pyrkinyt kohti yhtenäistä nepalikuluttuuria. Tyytymättömyys vallitsevaa politiikkaa kohtaan on kuitenkin johtanut etnisten ja alueellisten identiteettien vahvistumiseen yhä entisestään. (Laakso, 2015.)

Vuonna 2015 Nepalissa säädettiin uusi perustuslaki, joka antaa hyvän perustan demokratian toteutumiselle ja talouskasvulle tulevaisuudessa. Kuitenkin institutionaaliset haasteet, kuten heikko osallistuminen päätöksentekoon, taloudellinen eriarvoisuus ja pääsy peruspalveluihin ovat edelleen haasteita, jotka hidastavat maan kehitystä (Ulkoministeriö, 2016). Myös poliittisten prosessien hidastuminen, korruptio ja eriarvoisuus pitävät yllä tyytymättömyyttä hallituksen toimintaa kohtaan (Human Rights Watch, 2018a).

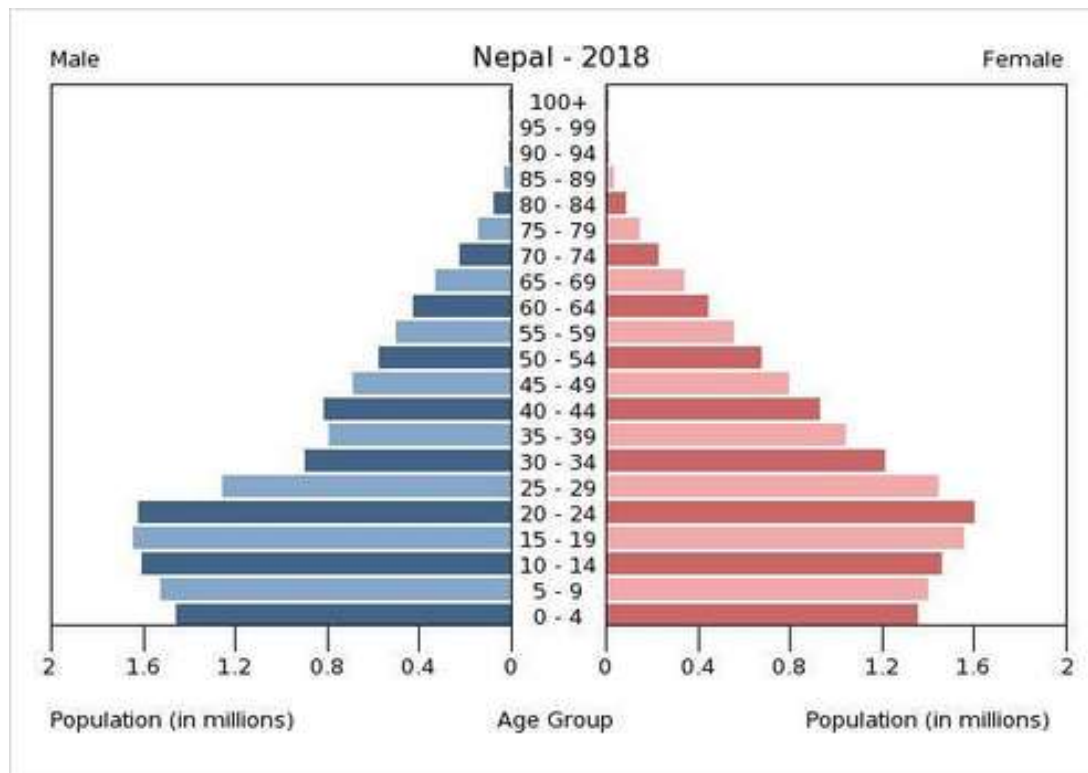
Monarkian päättymisen jälkeen kansalaisyhteiskunta on saanut enemmän tilaa ja sen ääni on vahvistunut voimakkaasti. Sodan päättymisen avasi tilaa tasa-arvoa ja vähemmistöjen oikeuksia vaativille liikkeille. Aktiivisella ja monitahoisella kansalaisyhteiskunnalla on roolinsa vaikuttamistyössä, palvelujen tarjonnassa ja haavoittuvien ryhmien oikeuksien edistämisessä. Valtion ja poliitikkojen suhtautuminen kansalaisyhteiskuntaan on monarkian aikana ollut yleisesti melko kielteistä ja kansalaisyhteiskunnan tilaa on rajoitettu voimakkaasti. Viime aikojen esimerkit maanjäristyksen aiheuttamiin tuhoihin reagoimisesta ja perustuslakiprosessista viittaavat kuitenkin valtion asenteiden muuttuneen myöntyväisempään suuntaan kansalaisyhteiskuntaa kohtaan.

Tämän hetkinen perustuslaki takaa sananvapauden ja yhdistysvapauden, mutta valtio edellyttää kansalaisjärjestöiltä vuotuista rekisteröitymistä ja valvoo järjestöjen toimintaa. Vuodesta 2019 Nepalissa on ollut vireillä lakiesityksiä, jotka rajoittaisivat erityisesti lehdistön sananvapautta sekä Kiinaa tai Intiaa kritisoivaa toimintaa. Paikalliset ja kansainväliset ihmisoikeusjärjestöt ovat kritisoineet lakiehdotuksia. (CIVICUS, 2020.)

2 Väestö ja kulttuurit

Vuonna 2019 Nepalissa arvioitiin asuvan noin 29 miljoonaa ihmistä. Nepalilainen väestö on hyvin nuorta: noin 40 % nepalilaisista on alle 20-vuotiaita. Nepalilainen väestö on vuodesta 1950 kasvanut keskimäärin kaksi prosenttia vuodessa. Viime vuosina kasvu on kuitenkin hidastunut kehityksen myötä; etenkin tyttöjen koulutus, äiti- ja lapsikuolleisuuden väheneminen ja naisten työssäkäynti ovat alentaneet syntyvyyttä. Vuonna 2018 syntyvyys oli 1,9 lasta naista kohti. Nepalilainen väestöstä noin 20 % asuu kaupungeissa ja 80 % maaseudulla. (World Factbook, 2019.)

Taulukko: Väestön jakautuminen ikäryhmittäin (World Factbook 2019).

Nepal on valtiona hyvin moninainen niin kulttuurisesti kuin kielellisesti. Kasteja ja etnisiä ryhmiä on jopa 125. Nepalissa puhutaan 123 eri kieltä, joista suurimmat kielet ovat nepali, maithili ja bhojpuri, ja nepalia äidinkielenään puhuu 44 % väestöstä. Hinduja on yli 80 % väestöstä, buddhalaisia 9 % ja muslimeja 4,4 %. Nepalilaisten uskonnolliset identiteetit voivat olla päällekkäisiä, eli ihmiset voivat määritellä itsensä kuuluvaksi moneen eri uskontokuntaan samanaikaisesti.

Nepalissa, kuten monissa Etelä-Aasian valtioissa, on kastijärjestelmän perinne. Etnisyys ja kasti ovat perinteisesti linkitettyjä yhteen. Kastijärjestelmä kiellettiin Nepalissa virallisesti vuonna 1963, mutta järjestelmä vaikuttaa edelleen ihmisten asenteisiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Kastit jaetaan hindulaisuudessa neljään pääluokkaan. Ylimpään kastiin kuuluvat *bramiinit* eli pappiskasti, joiden hallussa on suuri osa valtion viroista, akateemisista paikoista sekä suurimmista liikeyrityksistä, ja *kshatriyat*, joita on erityisesti poliisivoimissa ja armeijassa. Kauppiaat, eli *vaisyat*, muodostavat oman kastinsa, samoin *sudrat*, joihin kuuluu maanviljelijöitä, maatyöläisiä ja erilaisten palvelualojen ammattiryhmien edustajia, kuten partureita tai kultaseppiä (Bennett, 2008).

Kastijärjestelmän ulkopuolella on lisäksi suuri joukko ihmisiä, joita pidetään ns. "koskemattomina". He ovat esimerkiksi teurastajia, suutareita ja kadunlakaisijoita. Arviot kastittomien eli *dalitien* määrästä vaihtelevat. Valtion vuoden 2011 väestönlaskennan mukaan heitä oli noin 13 % väestöstä, mutta joidenkin arvioiden mukaan heitä voi olla jopa 20 % (*International Dalit Solidarity Network* IDSN, 2019). Kastittomat ovat Nepalissa hyvin haavoittuvassa asemassa. Arvioiden mukaan heistä noin 40 % elää äärimmäisessä köyhyydessä (UNDP, 2014). Kastijärjestelmään perustuva tiukka sosiaalinen arvojärjestys ei kuitenkaan ole muuttumaton. Dalitit ovat alkaneet vaatia oikeuksiaan entistä painokkaammin ja dalitien ihmisoikeuskysymyksien ja osallisuuden parantamiseksi on perustettu oma ihmisoikeuskomissionsa (National Dalit Commission). Komissio toimii aktiivisesti, vaikkakin resurssivaje on heikentänyt sen vaikuttamismahdollisuuksia (Dalit NGO Federation, 2018).

Toinen merkittävä ja usein syrjitty ryhmä Nepalissa ovat janajatit eli alkuperäiskansat, joihin on laskettu vuoden 2011 väestönlaskennan mukaan kuuluvan noin 36 % nepalilaisista. Alkuperäiskansojen keskuudessa suurimmat etniset ryhmät ovat magariit, tharut, tamangit, newarit, rait, gurungit ja limbut. Janajatit voivat myös kuulua eri kasteihin, mikä vaikuttaa heidän asemaansa etnisen ryhmän lisäksi. Kaikkien alkuperäiskansoihin kuuluvien asema ei ole huono, mutta he eivät ole yhtä hyvin edustettuna esimerkiksi valtion viroissa, eikä valtio ole tunnustanut heidän kielellisiä ja kulttuurisia oikeuksiaan.

3 Talous ja elinkeinot

Nepalin tärkein elinkeino on maatalous, jonka parissa työskentelee kaksi kolmasosaa työikäisistä nepalilaisista (Government of Nepal, 2013). Suurin osa maanviljelijöistä on pienviljelijöitä, joiden käytössä on alle puoli hehtaaria maata. Keskeiset viljelykasvit ovat riisi, maissi, vehnä, hirssi ja ohra. Maan vuoristoisuus ja siitä seuraava sademäärien vaihtelu luovat hyvin erilaiset olosuhteet maanviljelylle eri puolilla maata. Etelä-Nepalin *Teraiksi* kutsutulla tasangolla sataa vuosittain runsaasti, ja siellä sijaitsevatkin Nepalin viljavimmat alueet. Länsi-Nepalissa viljely on usein erittäin haastavaa epävarmojen sääolojen ja sateiden vuoksi, ja siellä karjankasvatus on tärkeä elinkeino. (Maailmanpankki, 2018).

Suurin osa maanviljelystä on riippuvaista vuosittaisista monsuunisateista, sillä Nepalin valtavista vesivaroista huolimatta kastelujärjestelmien piirissä on alle puolet viljelystä maasta. Sademäärien vaihdellessa ilmastonmuutoksen seurauksena Nepal on entistä riippuvaisempi ruoan tuonnista naapurimaastaan Intiasta, joka on Nepalin tärkein kauppakumppani. Myös luonnonkatastrofeilla, kuten vuoden 2015 maanjäristyksellä, on ollut suuri vaikutus Nepalin maatalouteen ja maan ruokaturvaan. (Maailmanpankki, 2018).

Taloudellisesti Nepal on riippuvainen maan ulkopuolella asuvien nepalilaisten kotiin lähettämistä varoista. Maailmanpankin (2018) arvion mukaan maan bruttokansantuotteesta jopa noin neljännes koostuu siirtotyöläisten rahalähetyksistä. Joka vuosi noin 300 000 nepalilaista lähtee siirtotyöläisiksi ulkomaille (UNDP, 2014). Suurin osa heistä lähtee Malesiaan, Intiaan tai Persianlahden maihin, vaikka siirtotyöläisten asema muissa maissa on entistä epävarmempi. Suurin osa siirtotyöläisistä on työikäisiä miehiä. Tämä taas lisää naisten vastuuta maanviljelyksestä ja arviolta suurin osa nepalilaisista pienviljelijöistä on naisia. (Maailmanpankki, 2018).

Sähkön saannin ja jakelun ongelmat ovat Nepalissa yleisiä, ja lämmitykseen ja muuhun energian tuotantoon valtaosa nepalilaisista talouksista käyttää yhä puuta (Maailmanpankki, 2018). Nepalin talouden kehitystä haittaa puutteellinen tieverkosto, joka on yksi heikoimmista Etelä-Aasiassa ja suuri osa teistä on käyttökelvottomia sadekaudella. Meriyhteyden puuttuminen on myös vaikuttanut Nepalin talouden kehitykseen. Lisäksi poliittinen epävakaisuus, korruptoituneisuus ja monimutkainen lainsäädäntö ovat vaikuttaneet talouden kehitykseen.

4 Kehityksen tila

Poliittisesta epävakaudesta huolimatta Nepalissa on sisällissodan päätyttyä tapahtunut paljon kehitystä, niin taloudellisesti kuin sosiaalisesti. Nepal sitoutui vuonna 2000 saavuttamaan YK:n vuosituhattavoitteet. Nämä kahdeksan vuosituhattavoitetta koskivat esimerkiksi nälän ja äärimmäisen köyhyyden vähentämistä, sukupuolten välisen tasa-arvon edistämistä, äitikuolleisuuden vähentämistä sekä ilmaston suojelemista. Nepal onnistui edistämään tavoitteiden toteutumista monelta osin: maassa esimerkiksi panostettiin puhtaan veden ja sanitaation saatavuuteen (nousut 46 prosentista 83 prosenttiin), puolitettiin äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrän ja lukutaitoisten aikuisten naisten määrä kolminkertaistui. Vuonna 2015 Nepal sitoutui myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin. (Government of Nepal, 2015.)

YK:n inhimillisen kehityksen indeksi (HDI) mittaa kehitystä elinajanodotteen, koulutuksen ja elintason avulla, ja luokittelee Nepalin vuonna 2018 keskitason inhimillisen kehityksen maihin. Indeksillä mitattuna Nepal oli vuonna 2018 Aasian viidenneksi köyhin maa, mutta hallituksen tavoitteena on nostaa Nepal keskitulon maaksi vuoteen 2030 mennessä (UNDP, 2018).

Vuonna 2018 Nepalin hallitus julkaisi tiedotteen sosiaaliturvajärjestelmästä. Pitkään valmisteltu sosiaaliturvajärjestelmä sisältää etuuksia terveyteen, äitiyteen, onnettomuuksiin ja työkyvyttömyyteen liittyen. Myös työntekijän perheenjäsenet ovat tuen piirissä. Maksupohjaista sosiaaliturvajärjestelmää rahoitetaan työntekijöiden ja työnantajien maksuosuuksilla. Liityttyään järjestelmään työntekijät maksavat 11 % peruspalkastaan sosiaaliturvarahastoon, mutta työnantajien kuuluu samalla korottaa työntekijöiden peruspalkkaa 20 prosentilla. (ILO 2018.) Järjestelmän käyttöönotto on kuitenkin ollut hidasta ja vähäistä (The Kathmandu Post, 2019).

Koronaviruspandemia on vaikuttanut Nepalin olosuhteisiin. Ulkomailla työskentelyn mahdollisuuden vähentyessä myös siirtotyöläisten lähettämien rahalähetysten määrä on vähentynyt, mikä on vaikuttanut monien kotitalouksien toimeentuloon (Valtioneuvosto, 2020). Myös turismin vähentyminen on vaikuttanut Nepalin talouteen. Pandemia vaikuttaa erityisesti huono-osaisiin, kuten köyhiin, kastittomiin, vammaisiin, naisiin ja epävirallisella sektorilla työskenteleviin ja siten syventää eriarvoisuutta (UNDP, 2020a; UNDP, 2020b).

4.1 Taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus

YK:n vuosituhattavoitteiden mukaisesti äärimmäisessä köyhyydessä eli alle dollarilla päivässä elävien ihmisten määrä puolittui välillä 2000–2015. Haavoittuvimpia sosiaalisia ja etnisiä ryhmiä ei kuitenkaan ole pystytty nostamaan köyhyydestä; kastittomilla, alkuperäiskansoilla, naisilla ja maaseudulla asuvilla on edelleen muuhun väestöön verrattuna heikompi asema. (UNDP 2018.)

Moniulotteisen köyhyyden indeksillä mitattuna vuonna 2016 Nepalin väestöstä 35,3 % eli köyhyydessä (UNDP 2018). Toisen usein käytetyn mittarin, toimeentuloköyhyyden (alle 1,90 dollarilla päivässä elävien), piiriin taas kuului 22,6 % nepalilaisista (UNDP, 2018). Lukuihin on kuitenkin suhtauduttava kriittisesti, eivätkä ne välttämättä vastaa todellisuutta. Lukujen epävarmuuteen vaikuttaa esimerkiksi köyhyyden määritelmän haasteellisuus, mittaustapojen muutos vuosien myötä sekä ostovoiman vaihtelu maittain, mikä vaikeuttaa maiden vertaamista keskenään (ks. Hickel 2016; Wade 2004).

Maan sisällä köyhyys on jakautunut epätasaisesti. Suurin ero on kaupunki- ja maaseutuväestön välillä, vaikkakin kaupungeissa elävien köyhien määrä on myös ollut nousussa vuodesta 2011 asti. Muuttoliike, ja erityisesti miesten muutto kaupunkiin tai ulkomaille siirtotyöläisiksi, ajaa maaseudulla eläviä tyttöjä ja naisia entistä haavoittuvampaan asemaan. (UNDP, 2018.)

Nepalissa rikkaiden ja köyhimpien välinen elintasokuilu on myös melko korkea. Nepalín Gini-kerroin on 32,8. Gini-kerroin on yleisesti käytetty tuloerojen ja taloudellisen tasa-arvon mittari, jossa 0 tarkoittaisi täydellisen tasaista tulonjakoa ja 100 maksimaalisen epätasaista tulonjakoa. Myös erot peruspalveluihin pääsyssä ja työllistymismahdollisuuksissa ovat huomattavia eri sosioekonomisten ryhmien ja kastien välillä sekä alueellisesti. (UNDP, 2018.)

4.2 Sukupuolten tasa-arvo ja seksuaalivähemmistöjen oikeudet

Sukupuolten tasa-arvo ja naisten sekä tyttöjen oikeudet ovat edistyneet Nepalissa vaihtelevasti. Toisaalta viimeisen 10 vuoden aikana naisten mahdollisuudet osallistua yhteiskunnassa, kouluttautua ja päästä työelämään ovat parantuneet. Siitä huolimatta yhteiskunnassa vallitsee yhä naisia syrjiviä käytäntöjä ja perinteitä, jotka vaikuttavat merkittävästi naisten asemaan ja hyvinvointiin. Vallalla olevat sosiaaliset normit syrjivät naisia ja rajoittavat heidän äänensä

kuulumista niin omissa yhteisöissä kuin yhteiskunnassa laajemmin. Patriarkaalisessa yhteiskunnassa naiset on perinteisesti liitetty kodin piiriin, ja politiikka sekä itsenäinen taloudellinen toiminta on nähty miesten kenttänä.

Ennen vuoden 2017 vaaleja naisten asema politiikassa on ollut heikko, mikä heijastelee naisten sosiaalista asemaa yhteiskunnassa laajemminkin. Merkittävä muutos on kuitenkin se, että vuoden 2017 historiallisissa vaaleissa valittiin 14 000 naista päättäjiksi vuonna 2015 voimaan tulleen perustuslain mukaisesti. Nepalin tämänhetkisessä eduskunnassa 29,6 % on naisia. Poliittisen osallistumisen mahdollisuudet avaavat uusia vaikutusmahdollisuuksia naisille ja edistävät osaltaan pitkällä tähtäimellä tasa-arvon toteutumista. (Ulkoasiainministeriö, 2016; UNDP, 2018).

Ala- ja yläkoulussa tyttöjä opiskelee jo yhtä paljon kuin poikia, mutta mitä korkeamman asteen opintoihin mennään, sitä vähemmän opiskelijoiden joukossa on naisia. Naisten koulutustaso on yhteydessä heidän sosioekonomiseen asemaansa. Maailmanpankin arvion mukaan naisten osuus Nepalilaisesta työvoimasta on kasvanut tasaisesti viime vuosina: vuonna 2008 lukema oli 49,5 %, ja vuonna 2018 se oli 51,7 %. Naiset kohtaavat kuitenkin työmarkkinoilla syrjintää ja ahdistelua, ja tekevät usein palkatonta työtä perheen elättämiseksi esimerkiksi maataloudessa. Tyttöjen odotetaan osallistuvan kotitöihin ja auttavan perheitään poikia enemmän. (Maailmanpankki, 2018.)

Merkittävä osa nepalilaisista naisista on kokenut väkivaltaa lähipiirissään tai kotonaan, ja naisten ja tyttöjen asemaa vaarantavat monet perinteet kuten lapsiavioliitot ja lapsityövoiman käyttö. UNDP:n (2018) mukaan vain 51 % nepalilaisnaisista kertoo tuntevansa olonsa turvalliseksi esimerkiksi kävellessään yksin lähiympäristössään. Myös puutteellinen sanitaatio aiheuttaa haasteita erityisesti naisille ja tytöille. Kunnollisten käymälöiden puuttuessa ihmiset tekevät tarpeensa pensaiden suojissa tai avoimessa maastossa. Naisten hyvinvointia uhkaa yksityisyyden ja hygienian puute sekä ahdistelu ja väkivalta käymäläkäynneillä. (UNDP, 2018.)

Hindukulttuurin puhtaussääntöihin kuuluu perinteisesti myös tyttöjen ja naisten eristäminen kuukautisten ajaksi Chhaupadi-suojiin. Kuukautistensa ajaksi naiset eristetään esimerkiksi pihavajaan tai latoon. Perinteellä on estetty menstruovien naisten kosketus muuhun yhteisöön, ruokaan tai karjaan, joiden uskotaan saastuvan kuukautisten takia. Kuukautismajat kiellettiin Nepalissa vuonna 2005 ja kriminalisoitiin vuonna 2017, mutta perinnettä noudatetaan silti yhä erityisesti maan länsiosissa. (UNDP, 2018.) Kuukautiset ovat Nepalissa tabu ja kuukautisiin liittyvät käytänteet ja perinteet asettavat naiset eriarvoiseen asemaan ja voivat pahimmassa tapauksessa

olla vaaraksi heidän terveydelleen. Kuukautiskeskustelut ovat nostaneet pinnalle myös useita muita tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä, niin Nepalissa kuin muuallakin maailmassa. Kaikilla ei ole varaa ostaa kuukautissuojia eikä niitä ole edes saatavilla kaikkialla. Tämä saattaa hankaloittaa elämää ja arkea huomattavasti kuukautisten aikana ja voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, voivatko tytöt käydä koulussa tai naiset töissä kuukautisten aikana. (Rimaila, 2019.)

Järjestäytynyt feministinen liike vahvistui 1900-luvun toisella puoliskolla, ja liikkeet saivat läpi monia poliittisia uudistuksia naisten aseman parantamiseksi, kuten naisten äänioikeuden ja tyttöjen oikeuden koulutukseen. Naiset osallistuivat yhteiskunnan muuttamiseen ajamalla oikeuksiaan niin opiskelija-, työläis- kuin maanviljelijäliikkeiden sekä erityisesti vasemmistopuolueiden kautta. Naisten oikeuksia parlamentissa ajavat liittyivät yhteen vuonna 2006 perustamalla puolueiden välisen naisten liiton IPWA:n (Inter-Party Women's Alliance), vaaten muun muassa naisten määrän kiintiöittämistä eduskunnassa, naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämistä, lisääntymisoikeuksien parantamista ja tasa-arvoista kohtelua. Feministinen liike toimii edelleen niin parlamentaarisen politikan sisällä kuin lukuisissa kansalaisliikkeissä. (Pandey, 2016.)

Verrattuna muihin Aasian maihin, Nepal on ollut edelläkävijä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien takaamisessa. Nepalin ensimmäinen LGBTQ-järjestö, Blue Diamond Society, perustettiin 2001. Järjestö on vaikuttanut sukupuoli- ja seksuaalivähemmistön laillisiin oikeuksiin sekä pyrkinyt muuttamaan ihmisten asenteita. Vuonna 2007 Nepalin korkein oikeus linjasi, että ihminen saa itse määrittellä sukupuolensa, ja vuonna 2015 hyväksyttiin mahdollisuus ilmoittaa virallisesti passissa sukupuolekseen ”kolmannen sukupuolen”. Perustuslain mukaan ihmisellä on oikeus ilmoittaa viralliseksi sukupuolekseen omaa identiteettiään vastaava sukupuoli. Transsukupuoliset voivat vaihtaa nimensä sukupuolenkorjausprosessissa. Sukupuolen korjaaminen miehestä naiseksi tai naisesta mieheksi ei ole kirjattu lakiin, mutta hyväksytyjä tapauksia on joitakin. (Ilga 2017.)

Nepal on yksi 11 maailman maasta, joissa seksuaalivähemmistöjen laillinen suojelu ja syrjinnän kieltä on kirjattu perustuslakiin. Samaa sukupuolta olevien avioliitto ei ole laillista Nepalissa, mutta monet poliitikot ovat vaatineet sen laillistamista, ja vuodesta 2017 alkaen hallitus ja parlamentti ovat käsitelleet asiaa. Samaa sukupuolta olevien pariin adoptio ei ole laillista, eikä Nepalissa myöskään ole erikseen lakeja, jotka tuomitsisivat viharikokset sukupuolivähemmistöjä kohtaan. (Ilga 2019.)

Edistyksistä huolimatta sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt kohtaavat kuitenkin paljon ennakkoluuloa, syrjintää ja väkivaltaa. Monesti omat perheet ja yhteisöt eivät hyväksy heitä. (Knight, 2015). Sukupuoli- ja seksuaalioikeuksien ajamista ei Nepalissa usein priorisoida yhtä paljoa kuin esimerkiksi kasti- ja etnisyysskysymyksiä (USAID 2014).

4.3 Vammaisten ihmisten asema

Vuonna 2006 YK:n yleiskokous hyväksyi vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen (UNCRDP), jonka tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista (YK-liitto). Myös Nepal on ratifioinut tämän sopimuksen, ja on sitoutunut parantamaan vammaisten ihmisten asemaa sopimuksen mukaisesti. Vuonna 2017 Nepal eduskunta hyväksyi lain vammaisten oikeuksien takaamiseksi.

Nepalin hallitus määrittelee vammaisuuden tilaksi, jossa päivittäisiin askareisiin ja sosiaaliseen elämään osallistuminen on hankaloitunut fyysisten ongelmien vuoksi. Vammaisuus määritellään myös fyysisen, sosiaalisen ja kulttuurisen ympäristön tai viestinnän luomiksi esteiksi. Nepalissa vammaisuus on luokiteltu seitsemään luokkaan fyysisen vammaisuuden, näköön, kuuloon ja puhekykyyn liittyvien vammaisuuksien ja henkisten vammaisuuksien perusteella. Lisäksi vammaisuus luokitellaan vakavuuden perusteella neljään kategoriaan, ja jokaista kategoriaa vastaa erivärinen vammaiskortti (Disability Identity Card). Nämä kortit oikeuttavat erilaisiin rahallisiin avustuksiin. (Eide, Neupane, Hem, 2016.)

Vammaiskortin avulla on oikeutettu etuuksiin, mutta jopa 83 %:lla vammaisista ei ole vammaiskorttia. Tähän vaikuttaa heikko tietoisuus vammaisuudesta, jolloin esimerkiksi perheet eivät hae lapselleen vammaiskorttia. Myös tietoisuus hakuprosessista voi olla heikkoa ja hakuprosessi ylipäänsä monimutkainen. Lisäksi vammaiskortin haltijoista arvioilta 30–60 % ei saa rahallista avustusta (Holmes et al., 2018.)

Vammaiset ihmiset ovat monella yhteiskunnan osa-alueella heikommassa asemassa kuin vammattomat. Vammaisilla ihmisillä on usein enemmän terveysongelmia ja huonompi fyysinen ja mielen terveys. Työttömyys on korkeampaa vammaisilla ihmisillä, ja työssä käyvien vammaisten tulot ovat keskimäärin matalammat kuin vammattomien. Vammaisilla on heikompi pääsy palveluihin

kuin ei-vammaisilla, erityisesti työllistymiseen ja lailliseen apuun liittyviin palveluihin. Vammaisuus risteää myös muiden syrjinnän perusteiden kanssa. Vammaisten naisten asema on huonompi kuin vammaisten miesten, ja naisilla on heikompi mahdollisuus kouluttautua, työllistyä ja osallistua yhteiskunnassa. Vammaisten asema on myös heikompi maaseudulla kuin kaupungissa, esimerkiksi pääsy palveluihin ja yleinen elintaso on heikompaa. (Eide, Neupane, Hem, 2016.)

Vammaisten oikeuksien toteutumisessa ja asenteiden muutoksissa Nepalissa on otettu monia edistysaskelia, ja vammaisten oikeudet on tuettu lailla: vammaisille kuuluu esimerkiksi ilmainen koulutus, esteetön ja ilmainen pääsy terveyspalveluihin sekä syrjimättömyys työmarkkinoilla. Käytännön toimet eivät kuitenkaan usein vastaa politiikkalinjauksia, ja paljon on tehtävää niin laillisten oikeuksien toteutumisen kuin asenteiden muutoksien kohdalla. Monet kansalaisyhteiskunnan toimijat ajavat vammaisten oikeuksia ja lisäävät tietoutta niistä, pyrkivät muuttamaan ihmisten asenteita sekä tukevat vammaisia.

4.4 Ilmastonmuutoksen vaikutukset

Nepal on hyvin haavoittuvainen ilmastonmuutokselle. Vuonna 2017 eniten ilmastonmuutoksen seurauksista kärsineistä maista Nepal oli sijalla 4 (Germanwatch, 2018). Ilmastonmuutoksen seurauksista vakavampia Nepalissa ovat viime vuosien aikana olleet tuhoisat tulvat ja kuivuus. Ilmastonmuutoksen seurauksilla on suuria alueellisia vaihtelevuuksia. Esimerkiksi Teraililla, Nepalin eteläisellä tasangolla, entistä runsaampien sateiden on arveltu lisäävän maatalouden tuottavuutta, kun taas maan länsiosien arvioidaan kärsivän entistä useammin kuivuudesta (Government of Nepal, 2013). Ilmastonmuutoksen seurauksena myös monsuunin alkamista ja kestoja on entistä vaikeampi ennustaa, mikä vaikeuttaa maanviljelyä huomattavasti (Government of Nepal, 2016).

Ilmastonmuutos vaikuttaa eniten kaikkein köyhimpien ja erityisesti maaseudulla asuvien (ja maataloudesta riippuvaisten) ihmisten elämään. Köyhimmillä ei ole samanlaisia mahdollisuuksia sopeutua esimerkiksi sadon tuhoutumiseen kuin varakkaammilla perheillä. Sadon tuhoutumisen seurauksena monet joutuvat myymään karjaansa, viljavarastonsa tai irtainta omaisuuttaan tai lähtemään siirtotyöläisiksi. Taloudellisten vaikeuksien vuoksi lapset joutuvat usein keskeyttämään koulunkäynnin. Nämä selviytymisstrategiat ajavat perheet yhä syvempään köyhyyden kierteeseen. (Germanwatch, 2018).

Useammin ilmenevät äkilliset luonnonmullistukset, kuten maanvyörymät ja tulvat, heikentävät laaksoissa asuvien ihmisten turvallisuutta. Himalajan vuoristossa jäätiköiden sulamisen seurauksena syntyvät järvet ovat erityisen vaarallisia, sillä järviä ympäröivien vallien murtuessa syntyy äkillisiä ja tuhoisia tulvia (Germanwatch, 2018). Himalajan vuoriston jatkuva kohoaminen puolestaan tekee Nepalin alueesta myös erittäin herkän tuhoisille maanjäristyksille.

Vuoden 2015 maanjäristys ja vuoden 2017 tulvat ovat myös esimerkkejä siitä, että Nepal on varautunut heikosti ilmastonmuutoksen aiheuttamiin riskeihin. Tulevaisuudessa Nepalin valtion on varauduttava entistä tehokkaammin ilmastonmuutoksesta aiheutuviin muutoksiin ja maan asukkaisiin kohdistuviin uhkiin. Maatalouden kehittäminen, kastelujärjestelmien rakentaminen ja elinkeinojen monipuolistaminen erityisesti vuoristoisilla seuduilla ovat keskeisiä keinoja parantaa ihmisten ruokaturvaa ja hyvinvointia (Government of Nepal, 2016).

4.5 Puhdas vesi ja sanitaatio

Puhdas juomavesi ja sanitaatio ovat ihmisoikeus ja myös yksi YK:n Agenda 2030 tavoitteista, johon Nepalkin on sitoutunut. Toimiva sanitaatio ja jätehuolto ovat yksi terveellisen elämän ja hyvinvoinnin edellytyksistä ja toimivan yhteiskunnan perusta. Riittämätön sanitaatio on usein sekä köyhyyden seuraus että syy, ja pitää näin osaltaan yllä köyhyyden kierrettä.

Nepalilla oli tavoitteena saavuttaa puhtaan veden täysi kattavuus vuoteen 2017 mennessä, mutta vuoden 2015 tuhoisa maanjäristys on vaikuttanut puhtaan veden ja sanitaation saatavuuteen (Ulkoasiainministeriö, 2016). Vaikka tutkimusten mukaan vuonna 2014 puhtaan veden kattavuus oli jo 83,59 prosenttia, luku ei kuitenkaan kerro todellista tilannetta. (UNICEF, 2018).

Mahdollisuus käyttää käymälää vaikuttaa terveyteen yleisesti, mutta parantaa erityisesti naisten hyvinvointia. Unicefin (2018) mukaan entistä suuremmalla osalla nepalilaisista on mahdollisuus käyttää käymälää. Vuonna 2016 hallituksen sanitaatiokampanjan myötä 46 Nepalin 75 läänistä on julistettu *Open Defecation Free* -vyöhykkeiksi, eli ihmisten mahdollisuudet tehdä tarpeensa käymälässä ovat kasvaneet. Edelleen kaikkien köyhimpien mahdollisuudet käyttää käymälää ovat heikoimmat ja alueelliset erot ovat suuria (UNICEF, 2018).

5 Nuorten tilanne

5.1 Nuorten osallisuus yhteiskunnassa

Nepalin perinteisesti hierarkkisessa yhteiskunnassa nuorten vaikutusmahdollisuudet ovat heikkomat kuin vanhempien sukupolvien. Valta on perinteisesti pysynyt tiukasti vanhempien sukupolvien käsissä. Esimerkiksi vuonna 2010 vain noin kuudesosa Nepalin kansalliskokouksen 601 jäsenestä oli alle 35-vuotiaita (Adhikari, 2010). Tiukka puoluekuri ja johtopaikkojen säilyminen vanhempien poliitikkojen käsissä estävät nuorempia kansanedustajia ajamasta nuorten asioita maan politiikassa.

Vuonna 2008 Nepaliin perustettiin nuoris- ja urheiluministeriö (Ministry of Youth and Sports). Valtion vuonna 2015 julkaistu nuorisopoliittinen ohjelma "Youth Vision 2025" määrittelee "nuoren" 16–40-vuotiaaksi (Ministry of Youth and Sports, 2015), kun taas esimerkiksi YK pitää nuorina 15–24-vuotiaita. Ikään perustuva nuoruuden määrittely on Nepalissa ongelmallista, sillä nepalilaisessa kulttuurissa "nuorina" pidetään henkilöitä, jotka eivät ole vielä naimisissa (Search for Common Ground Nepal, 2017). Lisäksi paikallisessa kontekstissa "nuorilla" on usein viitattu vain poikiin, sillä tyttöjen ei ole perinteisesti ajateltu olevan yhteiskunnallisesti aktiivisia kodin ulkopuolella.

Nuoret on nähty Nepalissa myös poliittista epävarmuutta aiheuttavana ryhmänä, sillä sisällissodan aikana merkittävä osa (noin 30 %) maolaiskapinallisista oli alle 30-vuotiaita. Tosin monesti nuorten poliittiset ryhmät ovat toimineet aikuisten välikäsinä. Sisällissodan aika kuitenkin vaikeuttaa yhä nuorten asemaa. Nuoria ei ole perinteisesti pidetty voimavarana yhteiskunnalle, mikä pienentää nuorten mahdollisuuksia positiiviseen vaikuttamiseen ja osallistumiseen. (Valente, 2013).

Vähäiset vaikutusmahdollisuudet yhteiskunnassa ja epävarmuus tulevaisuudesta ovat lisänneet väkivaltaa nuorten keskuudessa, mikä näkyy esimerkiksi uhkailuina tai pahoinpitelyinä. Näköalattomuus ja työttömyys ovat myös lisänneet erityisesti nuorten miesten riskiä liittyä rikollisjengeihin. Väkivallan ja rikollisuuden lisääntymisen nuorten keskuudessa arvioidaan johtuvan siitä, ettei valtio aktiivisesti tue nuorten työllistymistä ja positiivisia osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia yhteiskunnassa. Nepal on kuitenkin panostanut nuorten osallistamiseen esimerkiksi perustamalla nuorisovaltuustoja ja kerhoja kouluille. Nämä projektit ovat kuitenkin vielä alussa, eikä niiden tuloksia ole vielä arvioitu laajemmin (Search for Common Ground Nepal, 2017).

5.2 Koulutus

Koulutus ja koulunkäyntimahdollisuudet vaikuttavat ratkaisevasti nuorten elämään. Koulutus on Nepalissa ilmaista valtion ylläpitämissä kouluissa kymmenenteen luokkaan asti, mutta koulupuvut ja koulutarvikkeet perheet joutuvat kustantamaan itse. 1950-luvulta eteenpäin Nepalin valtio on kehittänyt koulutuspoliittisia ohjelmia ja pyrkinyt mahdollistamaan koulunkäynnin mahdollisimman monelle, mutta koulutusmahdollisuudet eivät ole yhtäläiset eri alueiden, yhteiskuntaluokkien ja etnisten ryhmien kesken (Aryal, 2012). Vaikka lasten ja nuorten lukutaito on kehittynyt viime vuosien aikana, edelleen joka viides 15–25-vuotiaista tytöistä ja joka kymmenes saman ikäisistä pojista ei ole lukutaitoisia (UNDP, 2018).

Nepalin uudessa koulujärjestelmässä luokat 1–8 (eli n. 5–13-vuotiaat) muodostavat peruskoulun (basic education) ja luokat 9–12 (n. 13–17-vuotiaat) yläasteen/lukion (secondary education). Uusi järjestelmä on kirjattu Nepalin opetusministeriön laatimaan School Sector Reform Plan (SSRP)-suunnitelmaan vuosille 2016–2023. Päästäkseen ylimmille luokille (11–12 luokat), oppilaiden on läpäistävä päättökoe (*Secondary Education Examination, SEE*) kymmenennen luokan lopuksi. Päättökokeen arvosanoilla on suuri vaikutus siihen, mitä mahdollisuuksia nuorella on toisen asteen koulutukselle pääsemisessä. Valtion koulujen ja yksityiskoulujen välillä on huomattavan suuri ero kokeessa onnistuneiden oppilaiden määrän suhteen.

Vaikka peruskoulu on kaikille lapsille ja nuorille pakollinen, jopa 13,2 % koulun aloittaneista keskeyttää tai joutuu keskeyttämään koulunkäynnin ennen viidettä luokkaa (UNICEF, 2016). Arviot siitä, kuinka suuri osuus lapsista aloittaa koulun vaihtelevat eri kansalaisjärjestöjen, kansainvälisten toimijoiden (UNESCO, UNDP) ja Nepalin valtion tilastojen välillä. Koulutustasoa arvioitaessa on myös tärkeää huomata, että osa koulunsa aloittaneista lapsista jättää koulun kesken jo alaluokilla. UNESCO:n arvion mukaan vuonna 2016 jopa yli 95 % lapsista aloitti koulun, mutta viidennelle luokalle jatkoi enää noin 86,8 % koulunsa aloittaneista.

Valtion koulutusbudjetista noin 95 % kuluu koulujen ylläpitoon ja opettajien palkkoihin, ja vain alle 5 % opetuksen laadun parantamiseen (Aryal, 2013). Opetusmenetelmät nepalilaisissa kouluissa ovat perinteisiä ja iso osa opetuksesta perustuu edelleen ulkoa opetteluun. Koulujärjestelmä ei arvioiden mukaan tue tarpeeksi lasten oppimista tai kehitä riittävästi lasten sosiaalisia taitoja, kuten kommunikointitaitoja, itseluottamusta ja kykyä kantaa vastuuta. Koulutus painottuu ennen kaikkea teknisten taitojen kehittämiseen eikä esimerkiksi panosta ammatinvalinnan ohjaukseen tai nuorten

oman potentiaalin hyödyntämiseen. Poliittisesti aktiivisia nuoria lukuun ottamatta nuoret ovat harvoin tietoisia omista oikeuksistaan ja vaikutusmahdollisuuksistaan (Bennett, 2012).

Köyhimpien ja monilapsisten perheiden lapset käyvät harvemmin koulua. Koulutuksesta aiheutuvat kustannukset vaikuttavat osaltaan asiaan, sillä todellisuudessa koulutus ei ole ilmaista edes valtion kouluissa. Koulupukujen ja tarvikkeiden lisäksi koulut keräävät oppilaiden vanhemmilta erilaisia maksuja esimerkiksi koulun ylläpitokustannuksiin tai esimerkiksi kokeiden tai ATK-oppituntien järjestämiseen. Pienetkin ylimääräiset kustannukset saattavat vaikuttaa perheiden päätökseen siitä, lähetetäänkö lapset kouluun. Toisaalta myös lasten työnteosta lyhyellä tähtämellä saatava taloudellinen hyöty saattaa vaakakupissa enemmän kuin pitkäaikainen investointi koulutukseen.

Lasten ja nuorten oppimistuloksissa on myös suuria vaihteluja eri alueiden ja eri etnisten ryhmien välillä. Esimerkiksi tiibetinbuddhalaisen tamang-kansan keskuudessa vuonna 2014 koulunkäynnin keskeytti jopa 80 % lapsista jo ala-asteen aikana (Laakso, 2015). Tähän vaikuttaa erityisesti se, että eri kieliryhmistä tulevat lapset joutuvat opiskelemaan valtion kouluissa nepaliksi. Opetusmalli suosii ennen kaikkea valtakulttuuria, eikä ota huomioon erilaisia etnisiä ja uskonnollisia identiteettejä. Myös maantieteelliset olosuhteet voivat tehdä koulunkäynnistä hankalaa. Päästäkseen kouluun kylissä ja maaseudulla elävien lasten on usein käveltävä jopa useampi tunti vaikeakulkuisessa maastossa kouluun ja takaisin. Koulut, joissa on tarjolla opetusta ylemmillä luokilla voivat sijaita vielä kauempana. Asuntoloita on koulujen yhteydessä vähän, ja ne saattavat olla perheille erittäin kalliita.

Vammaisilla lapsilla on oikeus ilmaiseen koulutukseen. He käyvät kuitenkin harvemmin koulua kuin vammattomat lapset, ja vuonna 2016 noin 30 % vammaisista lapsista ja nuorista ei käynyt lainkaan koulua (Human Rights Watch, 2018b). Nekin vammaiset, jotka käyvät koulua, käyvät sitä yleensä vähemmän aikaa. Vammaisilla ihmisillä on siten myös keskimääri huonompi lukutaito kuin vammattomilla. (Eide et al., 2016.) Kouluissa ei myöskään usein ole taattu oppimateriaalien ja oppituntien saavutettavuutta, ja esimerkiksi viittomakielen, pistekirjoituksen, helppolukuisuuden ja apulaitteiden käyttö on puutteellista. Koulurakennukset voivat myös olla esteellisiä, mikä voi estää liikuntarajoitteisia käymästä koulua. Myöskään kehitysvammaisten tarpeita ei usein oteta huomioon opetuksessa. (Human Rights Watch, 2018b.)

Myös tyttöjen koulunkäyntiä rajoittavat monet tekijät, joista kerrotaan lisää kappaleessa 5.4.

5.3 Nuorten taloudellinen asema ja työllistyminen

Lasten työpanos on perinteisesti ollut Nepalissa tärkeää erityisesti maataloudessa. Arviolta 21,7 % 5–17-vuotiaista nepalilaislapsista oli vuonna 2017 lapsityössä (UNDP, 2018). Tytöt ovat tilastojen mukaan töissä hieman poikia useammin ja ovat myös useammin taloudellisesti aktiivisia. Heille kuitenkin maksetaan usein työstä vähemmän kuin pojille. (ILO, 2011.)

Lapset ja nuoret työskentelevät maatalouden lisäksi myös palvelusektorilla ja teollisuudessa, esimerkiksi rahastajina liikennevälineissä, kantajina, kotiapulaisina sekä vaate- ja tekstiiliteollisuudessa. Äärimmäinen esimerkki lapsityövoimasta on maattomien maatyöläisten lapset, jotka ovat perinteiden tai perheiden velkaantumisen takia velvoitettuja työskentelemään käytännössä maaorjuudessa. Valtio kielsi maaorjuuteen johtaneen kamaiya-järjestelmän vuonna 2002, mutta käytännössä se vaikuttaa edelleen tuhansien perheiden elämään. (ILO, 2011.)

Nuorten (15–29-vuotiaiden) työttömyys on korkeampaa verrattuna muihin ikäryhmiin. Arvioiden mukaan noin 70 % koko aktiivisesta työväestöstä on epävirallisissa ja väliaikaisissa työsuhteissa, jolloin näitä työntekijöitä ei koske esimerkiksi työsuojelulainsäädäntö ja heidän oikeutensa jäävät usein toteutumatta. Merkittävä osa nuorista on joko työttömiä tai alityöllistettyjä, eli työstä saatava palkka ei riitä elämiseen. Heikoista työllistymismahdollisuuksista ja riittämättömästä palkasta johtuen monet nuoret lähtevät siirtotyöläisiksi naapurimaihin. (UNDP, 2018.)

Työttömyys ja alityöllisyys marginalisoivat erityisesti köyhimmistä yhteiskuntaluokista tulevia nuoria, joiden koulutus on usein jäänyt kesken perheiden taloudellisten haasteiden takia. Toisaalta myös koulutetuilla nuorilla on ongelmia päästä työmarkkinoille siksi, että Nepalin koulutusjärjestelmä ja työmarkkinat eivät usein kohtaa. Nuorille ei myöskään usein ole tarjolla ammatinvalinnan ohjausta kouluissa tai tukea ammatinvalintaan tai jatko-opintoihin hakeutumiseen. (Bennett, 2012.)

5.4 Tyttöjen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kohtaamia haasteita

Naisia syrjivät perinteet ja sosiaaliset normit vaikuttavat tyttöjen mahdollisuuksiin itsenäistyä, voida hyvin ja vaikuttaa sekä omissa yhteisöissään että yhteiskunnassa laajemmin. Esimerkiksi kuukautisiin liittyvä syrjintä asettavat tytöt eriarvoiseen asemaan. (Kts. luku 4.2.)

Kuukautisiin liittyvän kulttuurisen stigman vuoksi puolet koulua käyvistä tytöistä jää usein pois koulusta kuukautisten ajaksi. Se johtuu sanitaation puutteesta kouluissa ja kuukautissiteiden huonosta saatavuudesta. Tietoisuuden lisäämisen ja julkisen keskustelun myötä kuukautisiin liittyneet perinteet, kuten naisten eristäminen kuukautisten ajaksi, ovat kuitenkin vähenemässä (Rimaila, 2019).

Nepalin lain mukaan 18-vuotias voi mennä naimisiin vanhempiensa luvalla ja 20-vuotias ilman vanhempiensa suostumusta. Alaikäisten avioliitot ovat Nepalissa lailla kielletty, mutta lain toteutumisen seuranta ja rikkomuksista rankaiseminen on yhä puutteellista, ja lapsiavioliitot ovat Nepalissa kahdeksanneksi yleisimpiä maailmassa. (UNICEF ja UNFPA, 2017.) Vuonna 2016 37 % nepalilaistytöistä avioitui ennen 18:aa ikävuottaan. Pojista vastaava luku oli 8 %. Joillakin alueilla, kuten esimerkiksi Etelä-Teraille alle 12-vuotiaiden tyttöjen avioliitot ovat yhä melko yleisiä. Avioliitot ovat useimmiten vanhempien järjestämiä. Keskeinen syy siihen, miksi vanhemmat naittavat tyttärensä hyvin varhain on sulhasen perheelle maksettavat myötäjäiset: mitä nuorempi morsian, sitä pienemmät myötäjäiset jäävät tytön perheen maksettavaksi. Alaikäisten avioliittoja koskeviin lukuihin on laskettu myös nuorten keskenään solmimat avioliitot. Nuoret saattavat karata yhdessä ja avioitua ilman vanhempiensa hyväksyntää. Varhainen avioliitto vaikuttaa kuitenkin lähes aina merkittäväällä tavalla nuoren tytön mahdollisuuksiin elämässä. (UNICEF ja UNFPA, 2017).

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret saattavat kohdata kiusaamista ja häirintää erityisesti koulussa. Sekä muut oppilaat että opettajat voivat kohdella heitä ennakkoluuloisesti ja syrjivästi. Myös rakenteellinen syrjintä, kuten sukupuolitetut WC:t ja koulupuvut tai cis- ja heteronormatiivinen sekä epäinkluusiivinen oppisisältö, hankaloittavat LGBT-nuorten koulunkäyntiä. He lopettavat koulun ja kärsivät mielenterveysongelmista todennäköisemmin kuin muut nuoret. Uuteen opetussuunnitelmaan on kuitenkin sisällytetty opetusta sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudesta, ja feministinen ja muu sukupuolta käsittelevä tutkimus on kasvattanut suosiotaan yliopistoissa. (USAID, 2014).

Sukupuoliroolit ovat vahvoja ja niillä on vaikutusta nuorten elämään, mutta roolit ja normit ovat myös muuttuneet ja nuoret elävät usein erilaisissa olosuhteissa kuin heidän vanhempansa tai isovanhempansa. Nuoret pyrkivät myös muuttamaan normeja, ja monet nuorisjärjestöt, kuten ECCA ja sen tukemat oppilaskunnat, tukevat tätä työtä.

5.5 Terveys ja hyvinvointi

Nepalin terveydenhuollon resurssit on pitkään käytetty tarttuvien sairauksien, etenkin trooppisten sairauksien, sekä synnytykseen liittyvien riskien ja lapsikuolleisuuden vähentämiseen. Kuitenkin niin kutsuttujen kroonisten tautien osuus kuolemista oli vuonna 2014 jopa 55 % (WHO, 2014). Kroonisiin tauteihin lasketaan syövän, verisuonitautien, diabeteksen ja tapaturmien lisäksi muun muassa mielenterveysongelmat ja itsemurhat.

Noin 10–20 prosentilla Nepalin koko väestöstä arvioidaan olevan jonkinlaisia mielenterveysongelmia (WHO, 2014). Nepalin terveysministeriön arvion mukaan 15–20 % alle 18-vuotiaista nuorista kärsii mielenterveysongelmista (Chaulagain et al., 2019). Poliittinen epävakaus ja konfliktit sekä luonnonkatastrofit ja köyhyys vaikuttavat mielenterveyteen, ja mielenterveyden ongelmat saattavat näiden seurauksena olla yleisempiäkin. Nepalissa ei ole ollut riittäviä resursseja puuttua tai ehkäistä mielenterveyden ongelmia. Arvioiden mukaan koko maassa oli vuonna 2014 vain 70 psykiatria ja vuonna 2017 heitä oli 125 (WHO, 2014; UC Davis Health, 2017).

Perinteisesti mielenterveyden häiriöt on nähty Nepalissa ”kontrollin menettämisenä” tai ”hulluutena”, jolloin yksilö ei ole ollut enää sopiva yhteisön jäsen. 2000-luvulla huomio mielenterveysongelmia kohtaan on kuitenkin lisääntynyt Nepalissa. Maalla on kansallinen mielenterveyslinjaus ja väestön yleinen tietoisuus henkisestä terveydestä on vähitellen lisääntynyt ja ihmiset uskaltavat hakea apua. Myös sairaanhoitohenkilökuntaa on alettu kouluttaa mielenterveysongelmiin liittyen. (APA 2011.) Myös mielenterveyden ongelmat oikeuttavat vammaiskorttiin ja rahalliseen tukeen.

Nuorilla koulunkäyntiin ja koulussa menestymiseen liittyy paljon paineita, sillä koulutus nähdään usein ainoana keinona taata hyvä tulevaisuus. Koestressillä voi olla suurikin vaikutus nuorten hyvinvointiin ja mielenterveyteen. (Aryal, 2015). Peruskoulun loppukokeisiin, *School Leaving Certificate* (SLC), liittyvän stressin on arvioitu vaikuttavan jopa nuorten itsemurhien määrään (Parajuli, 2012).

6 Taksvärkin kehitysyhteistyöhanke Nepalissa 2016–2021

Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöhanke yhteistyössä kumppanijärjestö ECCA:n (Environmental Camps for Conservation Awareness) kanssa alkoi vuonna 2015. Hankkeessa kehitetään kouluja tukemalla oppilaskuntatoimintaa sekä vahvistamalla oppilaskuntien ja muiden koulutoimijoiden välistä yhteistyötä oppimisympäristöjen parantamiseksi. Lisäksi hankkeella tuetaan koulujen ja yhteisöjen mahdollisuuksia vastata koronavirustilanteen tuomiin haasteisiin. Hankkeeseen kuuluu 15 koulua Jhapan, Dhankutan ja Morangin piirikunnista Itä-Nepalissa, lähellä Intian rajaa.

Hankkeessa ECCA:n kouluttamat vertaiskouluttajat toimivat oppilaskuntien tukihenkilöinä ja kouluttavat oppilaskunta-aktiiveja erilaisten tietojen ja taitojen, kuten veden ja hygienian merkityksen ja vaikuttamistyön, suhteen. Nuoria koulutetaan myös lasten oikeuksista ja tuetaan yhdenvertaisuuden edistämiseen ja syrjintään puuttumiseen tähtäävässä työskentelyssä.

Taksvärkin kehitysyhteistyöhankkeen tuloksia ovat parannukset kouluympäristössä sekä toimijoiden (rehtorit, opettajat, vanhemmat/huoltajat, kouluviranomaiset) asenteiden ja käyttäytymisen muutoksessa. Esimerkiksi erillisten tyttöjen vessojen ja lepohuoneiden rakentaminen kouluihin on vähentänyt tyttöjen poissaoloja kuukautisten aikana. Vessojen lisäksi kouluihin on rakennettu lapsiystävälliset käsienpesupisteet sekä juomavesipisteet. Näiden myötä koululaisten saatavilla on puhdasta juomavettä ja mahdollisuus huolehtia välttämättömästä hygieniasta. Vuonna 2018 järjestetyt koulutukset kuukautishygieniasta ovat osaltaan lisänneet kuukautisiin liittyvää tietoisuutta, rikkoneet tabuja ja rohkaisseet tyttöjä puhumaan aiheesta. Yhteensä 1 805 tyttöä osallistui näihin koulutuksiin, joissa osallistujille jaettiin myös kestokuukautissiteitä.

Kaiken kaikkiaan oppilaskuntatoiminta on tarjonnut nuorille mahdollisuuden saada ääntään kuuluviin, nostaa nuoria koskettavia asioita yhteiselle agendalle ja osallistua yhteiseen päätöksentekoon. Oppilaskunnat järjestävät tapahtumia ja tiedotuskampanjoita myös vanhemmille ja muille yhteisön jäsenille. Näin koululaiset levittävät ympäristöön, hygieniaan ja terveyteen liittyvää tietoisuutta ja oppimiaan hyviä käytäntöjä laajemmin yhteisöissään. Hankkeen myötä myös vanhempien osallistuminen koulujen toimintaan on lisääntynyt ja he ymmärtävät paremmin koulutuksen merkityksen lasten elämäntaitojen ja hyvinvoinnin parantamisessa.

Hankkeen ensimmäinen vaihe päättyi vuoden 2018 lopulla. Vuoden 2019–2021 aikana toteutetaan hankkeen jatkovaihe, jonka tavoitteena on vahvistaa oppilaskuntien toimintaa sekä hankkeessa aikaansaatuisten tulosten kestävyttä entisestään. Lisäksi sidosryhmiä koulutetaan vammaisinkluusiosta ja lisätään tietoisuutta vammaisten lasten ja nuorten oikeudesta koulutukseen, sekä tehdään vaikuttamistyötä paikallisten kouluviranomaisten suuntaan.

Lisätietoja Taksvärkin kehitysyhteistyöstä Nepalissa löytyy [Taksvärkin verkkosivuilta](#) ja [syksyllä 2018 tehdystä hankkeen väliarviointista](#).

Taksvärkin nepalilainen kumppanijärjestö ECCA on vuonna 1987 perustettu voittoa tavoittelematon kansalaisjärjestö. ECCA:n tavoitteena on lisätä ympäristötietoutta Nepalissa. ECCA:n toiminnan keskiössä ovat koululaiset sekä yliopistossa opiskelevat nuoret vapaaehtoiset. ECCA:n toimisto sijaitsee Kathmandun laaksossa ja siellä työskentelee 23 työntekijää. Työntekijät tekevät säännöllisesti vierailuja yhteistyökouluihin eri puolille Nepalia. ECCA pyrkii kansainvälisten yhteistyökumppaniensa ja paikallisten yliopisto-opiskelijoiden avulla linkittämään tieteellisen asiantuntemuksen ja uusia kestävän kehityksen innovaatioita omaan sekä yhteistyökoulujen toimintaan.

Hyödyllisiä linkkejä:

Taksvärkin kehitysyhteistyö Nepalissa:

<https://www.taksvarkki.fi/category/taksvarkki-maailmalla/hankemaat/nepal>

Kumppanijärjestö Environmental Camps for Conservation Awareness (ECCA):

Kotisivut: <http://ecca.org.np/home/page/aboutecca/brief>

Facebook: [Environmental Camps for Conservation Awareness](#)

Blogit: <https://eccablogs.wordpress.com>

7 Lähdeluettelo

- Adhikari, Monalisa (2010). *Reviving Youth's Role in Nepal's Peacebuilding*. <http://asiafoundation.org/in-asia/2010/09/29/reviving-youths-role-in-nepals-peacebuilding/>
- APA (2011). Mental health in Nepal: The voices of Koshish. <https://www.apa.org/international/pi/2011/07/nepal>
- Aryal, Mallika (2013). Nepal scores low on quality education. *Inter Press Service*. 9.7.2013
<http://www.ipsnews.net/2013/07/nepal-scores-low-on-quality-education/>
- Aryal, Mallika (2015). Nepali Children in Dire Need of Mental Health Services. *Inter Press Service*. 13.2.2015.
<http://www.ipsnews.net/2015/02/nepali-children-in-dire-need-of-mental-health-services/>
- Aryal, Nabin (2012). The high costs of free education in government schools in Nepal. *Rukmini Foundation*. 6.1.2012.
<http://www.rukminifoundation.org/2012/01/06/not-so-free-education/>
- Bennett, Lynn, Dili Ram Dahal ja Pav Govindasamy (2008). *Caste, Ethnic and Regional Identity in Nepal. Further Analysis of the 2006 Nepal Demographic and Health Survey*. http://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PNADM638.pdf
- Bennett, Ryan, Sameer Karki & Nitu Nepal (2012). *Youth and Peacebuilding in Nepal: the current context and recommendations*. Search for Common Ground Nepal. https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2012/01/NEP_CA_Jan12_Youth-and-Peacebuilding.pdf
- Chaulagain, A., Kunwar, A., Watts, S. et al. (2019). Child and adolescent mental health problems in Nepal: a scoping review. *Int J Ment Health Syst* 13, 53. <https://doi.org/10.1186/s13033-019-0310-y>
- CIVICUS (2020). *ACTIVISTS CONCERNED ABOUT PLANS FOR NEW NGO LAW AND OTHER RESTRICTIVE LEGISLATION IN NEPAL*. <https://monitor.civicus.org/updates/2020/03/23/activists-concerned-about-plans-new-ngo-law-and-other-restrictive-legislation-nepal/>
- Dalit NGO Federation Nepal (2018). *Caste-Based Discrimination and Untouchability against Dalit in Nepal*. Alternative Report to the UN Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination in addition to the Government of Nepal periodic reports 17 to 23, to be reviewed at the 95th session, 23 April -11 May 2018.
- Eide, Arne H., Neupane, Shailes & Hem, Karl-Gerhard (2016). *Living Conditions Among People with Disabilities in Nepal*.
- Fund for Peace (2018). *Fragile State Index: Nepal*. <http://fundforpeace.org/fsi/data/>
- Germanwatch (2018). *Global Climate Risk Index 2019*. <https://reliefweb.int/report/world/global-climate-risk-index-2019>
- Globalis (2015). Nepal. Päivitetty 27.3.2015 <https://www.globalis.fi/Maat/Nepal>

- Government of Nepal (2013). *Economic Impact Assessment of Climate Change in Key Sectors in Nepal*. Tammikuu 2013. Technical Report. <http://practicalaction.org/consulting-nepal-economic-impact-climate-change>
- Government of Nepal (2015). Sustainable Development Goals 2016–2030 National (Preliminary) Report.
- Government of Nepal (2016). Climate Change Impact Survey. http://202.45.144.7/cbsgov/nada/index.php/catalog/71/related_materials
- Hickel, J. (2016) The true extent of global poverty and hunger: questioning the good news narrative of the Millennium Development Goals. *Third World Quarterly*, 37(5), 749–767.
- Holmes, R., Samuels, F., Ghimire, A., & Thewissen, S. (2018). Nepal's cash allowances for children with disabilities. ODI Report. <https://www.unicef.org/nepal/reports/nepals-cash-allowances-children-disabilities>
- Human Rights Watch (2018a). Nepal: Events of 2017. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/nepal>
- Human Rights Watch (2018b). Nepal: Barriers to Inclusive Education: Segregation, Lack of Accessibility for Children with Disabilities. <https://www.hrw.org/news/2018/09/13/nepal-barriers-inclusive-education>
- ILGA (2017): Chiam, Z., Duffy, S. and González Gil, M., Trans Legal Mapping Report 2017: Recognition before the law https://ilga.org/downloads/ILGA_Trans_Legal_Mapping_Report_2017_ENG.pdf
- ILGA (2019): Lucas Ramon Mendos, State-Sponsored Homophobia: Global Legislation Overview Update https://ilga.org/downloads/ILGA_World_State_Sponsored_Homophobia_report_global_legislation_overview_update_December_2019.pdf
- ILO (2011). Nepal Child Labor Report. https://www.ilo.org/kathmandu/whatwedo/publications/WCMS_182988/lang--en/index.htm
- ILO (2018). Nepal launches contribution-based Social Security Scheme. https://www.ilo.org/kathmandu/info/public/pr/WCMS_651182/lang--en/index.htm
- ILO (2019). *Informal Economy*. <http://www.ilo.org/kathmandu/areasofwork/informal-economy/lang--en/index.htm>
- International Dalit Solidarity Network (2013). *Nepal: Dalit political participation and the 2013 election*. http://idsn.org/wp-content/uploads/user_folder/pdf/New_files/Nepal/2013/IDSN_Nepal_briefing_paper_-_Dalit_political_participation.pdf
- International Work Group for Indigenous Affairs IWGIA (2019). Indigenous Peoples in Nepal. <https://www.iwgia.org/en/nepal>
- Knight, K. (2015). Bridges to justice: case study of LGBTI rights in Nepal. <http://www.astraeaoundation.org/uploads/files/Astraea%20Nepal%20Case%20Study.pdf>

- Kumar, Ramesh (2018). How they kept Nepal in the dark ages. *Nepali Times*. 02.04.2018.
<https://www.nepalitimes.com/here-now/how-they-kept-nepal-in-the-dark-ages/>
- Laakso, Teija (2015). Kiista vähemmistöjen asemasta viivyttää perustuslakia Nepalissa. *Maailma.net* 28.01.2015.
http://maailma.net/artikkelit/kiista_vahemmistojen_asehasta_viivyttaa_perustuslakia_nepalissa
- Loo Niva (2013). *Politics in schools of Nepal. A study report on political parties' interference in schools in Nepal*. Loo Niva child concern group. Lalitpur: Nepal.
- Maaailmanpankki (2018). Nepal development update November 2018. <http://hdl.handle.net/10986/30617>
- Ministry of Education (2016). School Sector Reform Plan 2016–2023. <https://moe.gov.np/article/772/ssdpfinaljuly-5-2017.html>
- Ministry of Youth and Sports (2015). Youth Vision – 2025 and Ten-Year Strategic Plan.
<http://moys.gov.np/sites/default/files/nitiheru/Youth%20Vision-2025.pdf>
- Pandey, Binda (2016). Feminist Movement in Nepal: Historical Foot-steps toward Gender Equality.
<https://www.linkedin.com/pulse/feminist-movement-nepal-historical-foot-steps-toward-gender-pandey>
- Parajuli, Kalpit (2012). End of year exams: boom in suicides among Nepalese students. *AsiaNews*. 18.06.2012
<http://www.asianews.it/news-en/End-of-year-exams-boom-in-suicides-among-Nepalese-students-25056.html>
- Rimaila, Elisa (2019). *Anita Shahi ja Sirkala Giri yrittävät lopettaa tuhoisan perinteen, jonka takia naiset eristetään kuukautistensa ajaksi ankeaan majaan*. Helsingin Sanomat. 17.02.2019
- Search for Common Ground Nepal (2017). Status of Women and Youth Leadership in Nepal. <https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2018/04/Report-on-Status-of-Women-and-Youth-Leadership-in-Nepal-20180211.pdf>
- The Kathmandu Post (2019). Why Nepal's social security scheme has failed to take off.
<https://kathmandupost.com/national/2019/12/05/why-nepal-s-social-security-scheme-has-failed-to-take-off>
- Transparency international (2018). Corruption by country. <https://www.transparency.org/country/NPL>
- UC Davis Health (2017). Making New Connections in Nepal.
<https://health.ucdavis.edu/psychiatry/education/gmh/nepal.html>
- Ulkoasiainministeriö (2016). Suomen ja Nepalín kehitysyhteistyön maaohjelma.
https://um.fi/documents/35732/48132/country_strategy_for_development_cooperation_nepal_2016_2019/bb247b65-4ecc-df47-006d-363567ed0faa?t=1528711373905
- Ulkoministeriö (2020). Koronakriisi uhkaa Nepalille elintärkeitä rahalähetysä – haastattelussa suurlähettiläs Pertti Anttinen. Julkaistu 4.5.2020. <https://valtioneuvosto.fi/-/koronakriisi-uhkaa-nepalille-elintarkeita-rahalahetyksia-haastattelussa-suurlahettilas-pertti-anttinen>

UNDP (2014). Nepal Human Development Report 2014.

http://www.hdr.undp.org/sites/default/files/nepal_nhdr_2014-final.pdf

UNDP (2018). Human Development Indices and Indicators – 2018 Statistical Update.

http://hdr.undp.org/sites/default/files/2018_human_development_statistical_update.pdf

USAID (2014). Being LGBT in Asia: Nepal Country Report. Bangkok.

[https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1861/Being LGBT in Asia Nepal Country Report.pdf](https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1861/Being_LGBT_in_Asia_Nepal_Country_Report.pdf)

UNDP (2020a). Social cohesion in the context of COVID-19 in Nepal. Julkaistu 23.6.2020.

<https://www.np.undp.org/content/nepal/en/home/blog/2020/Social-cohesion-in-the-context-of-COVID19-in-Nepal.html>

UNDP (2020b). In Nepal, multiple sectors, economic growth slammed by pandemic and lockdown, study finds.

Julkaistu 10.6.2020. https://www.undp.org/content/undp/en/home/news-centre/news/2020/Nepal_multiple_sectors_economic_growth_slammed_by_pandemic_and_lockdown.html

UNICEF Nepal (2014). Adolescent Development and Participation Programme (ADAP) Baseline Study.

https://www.popcouncil.org/uploads/pdfs/2014PGY_NepalADAP-Baseline.pdf

UNICEF (2016). Global Initiative on Out-of-School Children: Nepal Country Study.

<https://www.unicef.org/nepal/sites/unicef.org.nepal/files/2018-07/All%20children%20in%20school-report%202016.pdf>

UNICEF (2018). WASH Programme 2018–2022: A Conceptual Framework for Resource Mobilization.

<https://www.unicef.org/nepal/media/1026/file>

UNICEF JA UNFPA (2017). Ending Child Marriage in Nepal. <https://www.unicef.org/rosa/reports/ending-child-marriage-nepal>

Valente, Christine (2013). *Education and Civil Conflict in Nepal. Policy Research Working Paper 6468*. The World Bank. Development Economics Vice Presidency, Partnerships, Capacity building unit.

Wade, R. H. (2004). Is Globalization Reducing Poverty and Inequality? *International Journal of Health Services*, 34(3), 381–414.

World Health Organization (2014). *Multisectoral Action Plan for the Prevention and Control of Non Communicable Diseases 2014–2020*.

<https://extranet.who.int/nutrition/gina/sites/default/files/NPL%202014%20NCD%20Multisectoral%20Action%20Plan.pdf>

YK-liitto. Vammaisten oikeudet. Haettu 20.8.2020 <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/ihmisoikeudet/vammaisten-oikeudet>